

На правах рукопису

РАДКЕВИЧ Олександр Дмитрович

**СТРАТЕГІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ
ДО РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

08.01.01. - політична економія

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

330.1

AB35.110

Дисертацією є рукопис

ЛНБ України ім.В.Стефаніка

афедрі політичної економії

00485740 (S)

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, доцент Білик В.О.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор

Дзюбик С.Д.

кандидат економічних наук, доцент

Миронов М.Д.

Провідна організація: Інститут аграрної економіки ААН України,

м. Київ.

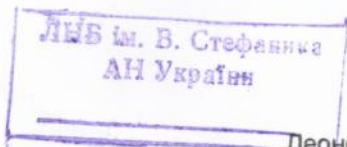
Захист відбудеться 25 червня 1996 року о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 01.01.18. у Київському університеті імені Тараса Шевченка за адресою:

м. Київ, вул. Володимирська, 60, ауд. 324.

З дисертацією можна ознайомитись в науковій бібліотеці Київського університету імені Тараса Шевченка за адресою: 252017 м.Київ, вул. Володимирська, 58, кім. 10.

Автореферат розісланий "25" травня 1996 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої ради**

Леоненко П.М.

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми.

В умовах економічної кризи пошук шляхів підвищення ефективності господарювання набуває особливої актуальності. Одним із важливих напрямків вирішення цієї проблеми слід вважати розробку таких економічних механізмів і важелів, які б активно впливали на інвестиційну діяльність на різних рівнях економіки. В сучасних умовах посилення уваги вимагає проблема вдосконалення управління інвестиційними процесами. Це зумовлюється рядом чинників, основними серед яких можна назвати: спад обсягів виробництва і зниження його ефективності, трансформацію форм власності, високі темпи інфляції.

З другого боку, в ринкових умовах господарювання збільшуються можливості інвестиційної діяльності, що спричинені появою нових джерел та форм фінансування капітальних вкладень. В той же час економічна наука і практика господарювання ще не позбулася підходів, принципів, методів стосовно інвестиційної діяльності, котрі були домінуючими в рамках лише державної форми власності. Зокрема, в теорії ефективності капітальних вкладень розраховувалась лише народногосподарська їх ефективність. Поза увагою вчених-економістів знаходились такі питання, як обґрунтування принципів і елементів планування та використання капітальних вкладень, науково-методологічні засади фінансування та інвестиційної стратегії підприємства, оптимізація інвестицій в технічний розвиток.

В дисертації розглядаються корінні питання стратегії інвестиційної діяльності за умов становлення ринкових відносин з орієнта-

цією на розширене відтворення конкурентноздатного індивідуального і суспільного відтворення, здійснюваного згідно законів сучасної ринкової економіки. В сучасних умовах інвестиції є вирішальним засобом забезпечення матеріальних умов виходу з нинішньої економічної кризи, структурних зрушень в народному господарстві, технічного прогресу, практичного здійснення конверсії, підвищення якісних показників господарської діяльності як окремих підприємств, так і народного господарства в цілому. Сьогодні активізація інвестиційного процесу, як зазначалось у доповіді Президента України, на Всеукраїнській нараді економістів (вересень 1995 р.), є одним з найбільш дієвих механізмів соціально-економічних перетворень.

Ступінь розробки проблеми.

В дослідженнях вітчизняних та зарубіжних економістів, теоретиків і практиків, фундаментально вивчались такі проблеми капітальних вкладень, як: їх структура, ефективність, темпи росту тощо. Найбільш відомими серед них є роботи Бабака В.Ф., Бардишева С.А., Малишева П.О., Немчинова В.С., Лукінова Ш.Ш., Кваснюка Б.Є., Ніколенка Ю.В., Струмліна С.Г. та інші.

Але така важлива проблема, як теоретичне обґрунтування процесів розробки та реалізації стратегії інвестиційної діяльності на рівні головної ланки економіки недостатньо досліджена. Це зумовлено перш за все тим, що в умовах командно-адміністративної системи роль управління народним господарством в цілому, і особливо в його складових була зведена нанівець.

З переходом на ринкові форми господарювання ситуація суттєво змінилась. Поза розробкою та реалізацією стратегії розвитку

підприємства в умовах ринкових відносин, та її складової інвестиційної стратегії, не досягти довгострокового комерційного успіху. Безпосередньо проблеми стратегії інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств та її ролі в досягненні комерційного успіху розпочинають лише розроблятися. Тут, в першу чергу, слід назвати таких дослідників, як Бланка І. А., Гайдуцького П. І., Ковальського В. С., Ландіна Т. В., Тимофєєва О. К. та інших.

Об'єктивна необхідність вдосконалення організації та управління інвестиційною діяльністю на різних рівнях економіки, недостатня наукова розробка окремих аспектів цієї проблеми зумовили вибір теми дисертаційного дослідження.

Мета і завдання дослідження

Метою дисертаційної роботи є комплексне системне дослідження механізму розробки стратегії інвестиційної діяльності, виявлення засад та особливостей її реалізації в умовах формування ринкових відносин в Україні.

Поставлена мета передбачає необхідність вирішення наступних завдань:

- визначити соціально-економічну сутність і значення стратегії інвестиційної діяльності в умовах ринку, що формується;

- встановити головні джерела інвестиційних засобів та особливості накопичення капіталу за умов соціально-економічної кризи, пов'язаної з переходом до ринково-регульованої економіки;

- проаналізувати зміст інвестиційного процесу з врахуванням макроекономічної ситуації з метою визначення пріоритетних напрямків підвищення ефективності функціонування господарського механізму інвестиційної діяльності;

- обґрунтувати принципи та головні елементи планування інвестиційної діяльності на основі маркетингових досліджень;

- узагальнити світовий досвід визначення ефективності капітальних вкладень при плануванні інвестиційної діяльності та встановити форми можливого його використання стосовно умов економіки України;

- розробити модель інвестиційного проекту та механізм його реалізації, як визначального моменту інвестиційно-інноваційної діяльності суб'єкта підприємницької діяльності.

Предмет дослідження

Предметом дослідження є механізм розробки та реалізації стратегії інвестиційної діяльності на різних рівнях економіки.

Об'єкт дослідження

Об'єктом дослідження виступає інвестиційна діяльність на мікро- та макрорівнях.

Теоретичною та методологічною базою дослідження слугували праці класиків економічної теорії, широке коло вітчизняної та зарубіжної спеціальної літератури, урядові документи, закони та методичні матеріали, які регламентують питання управління науково-технічним розвитком.

Дисертаційне дослідження проводилось на основі наступних наукових концепцій: теорії економічного зростання, теорії підприємства, економічної мотивації, концепції державного регулювання. В процесі дослідження використовувались методи аналізу та син-

тезу, системно-ситуаційного підходів, наукового передбачення, економіко-математичного моделювання тощо.

Логіку дослідження визначили наступні методологічні підходи:

- стратегія підприємства (інвестиційна стратегія) є засобом досягнення довгострокових цілей в умовах ринку;

- висококваліфікована робоча сила є головною продуктивною силою розвитку сучасного суспільства;

- ефективність інвестицій забезпечується рівнем розвитку головної продуктивної сили суспільства, яка здатна визначати і реалізовувати ринкову стратегію розвитку.

Фактичною базою дослідження стали офіційні статистичні видання, матеріали Міністерства Статистики України, матеріали статистичної та бухгалтерської звітності окремих підприємств, об'єднань.

Наукова новизна дослідження та особистий внесок пошукача полягає в наступному:

- теоретично обгрунтовано суть та економічне значення стратегії інвестиційної діяльності як окремої функції системи менеджменту підприємства, об'єктивно необхідної умови виходу з економічної кризи, розвитку економіки;

- головним стратегічним напрямком інвестиційної діяльності визначена слідуєча послідовність вкладення капіталу: персонал - капітальне будівництво - технологія - обладнання. Ця стратегічна концепція базується на вирішальній ролі людського фактору (людини) в соціально-економічному розвитку суспільства;

- обгрунтовані рекомендації по вдосконаленню управління інвестиційними процесами, визначена провідна роль маркетингових

досліджень при розробці стратегії інвестиційної діяльності, розроблена методика порівняльного аналізу фінансової оцінки інвестиційних проектів та шляхів їх вирішення;

- визначено основні напрями формування інвестиційної стратегії за умов переходу до ринкової економіки, а саме: надання можливості інвесторам безпосередньо спілкуватись з великою кількістю партнерів; ознайомлення суб'єкта підприємництва з методами підготовки, оцінки та аналізу проектів; вибором пріоритетних напрямків в питаннях інвестування; створення атмосфери здорової конкуренції інвестиційних проектів, спрямованої на підвищення професійного рівня їх підготовки та варіантів використання;

- узагальнення світового досвіду показало, що зарубіжних інвесторів переважно цікавлять лише ті об'єкти, де можна викупити контрольний пакет акцій і відтак господарювати по звичних для них законах бізнесу. Продаж держмайна на міжнародних конкурсах під інвестиційні зобов'язання стратегічному інвестору повинен здійснюватися лише за умови, коли складовою частиною угоди купівлі-продажу є виконання узгодженої інвестиційної програми, яка передбачає підвищення ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції, збереження робочих місць, підтримку об'єктів соціальної інфраструктури, екологічну безпеку тощо.

Практичне значення роботи.

Основні положення і рекомендації роботи щодо формування і реалізації стратегії інвестиційної діяльності різними суб'єктами господарювання мають прикладне значення для підприємств, які діють на засадах ринкової економіки.

Теоретичні розробки інвестиційної діяльності можуть бути використані при вивченні курсу економічної теорії, читанні спецкурсу “Інвестиційне проектування”.

Апробація результатів дослідження.

Основні положення дисертації доповідались й були схвалені на наукових та науково-практичних конференціях:

2-га Міжнародна Конференція (квітень 1995) “Франція та Україна, науково-практичний досвід у контексті діалогу національних культур”;

3-тя Міжнародна Конференція (травень 1996) “Франція та Україна, науково-практичний досвід у контексті діалогу національних культур”.

Робота обговорювалась на засіданні кафедри політекономії Національного аграрного університету (жовтень 1995 року; лютий 1996 року); на кафедрі економічної теорії гуманітарних факультетів Київського університету імені Тараса Шевченка (квітень 1996 року).

За підсумками виконаних досліджень опубліковано 4 праці наукового та науковометодичного характеру загальним обсягом 3,2 друкованих аркушів.

Структура роботи.

Вступ.

Гл. 1. Теоретичні передумови формування стратегії економічного розвитку.

1.1. Теорія розробки стратегії розвитку підприємства в ринкових умовах.

1.2. Стратегія розвитку різних фірм в умовах ринкового середовища, яке змінюється.

Гл. 2. Особливості формування та здійснення інвестиційної діяльності в ринковій економіці.

2.1. Інвестиції в системі відносин розширеного індивідуального відтворення.

2.2. Головні принципи інвестиційної діяльності в ринкових умовах господарювання.

Гл.3. Маркетингові дослідження - основа планування інвестиційної діяльності підприємства.

3.1. Маркетингові передумови та сутність інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств.

3.2. Вибір інвестиційного проекту в умовах стабільної та нестабільної економіки.

Висновки

Список літератури

Додатки.

2. ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

Інвестування капіталу є об'єктивним процесом, який полягає у здійсненні капітальних вкладень в просторі і часі і спрямований на реалізацію поточних і стратегічних планів інвесторів.

Капітальні вкладення створюють передумови для підвищення організаційно-технічного рівня виробництва і стосуються практично усіх напрямків функціонування підприємств. Успішна господарська діяльність підприємств, підвищення якості та конкурентноздатності продукції, зниження витрат на виробництво, збільшення виробничих можливостей та зміцнення позицій на ринку вимагають вигідного вкладення капіталу.

Помилкові рішення при здійсненні капітальних вкладень призводять до значних втрат, оскільки вони уречевлюються на тривалий строк і не забезпечують очікуваної віддачі. Конкретні капітальні вкладення є однією з ланок в довгому ланцюгу інвестицій, і тому оцінка діяльності та пріоритетності капітальних вкладень повинна визначати вибір як короткострокових, так і довгострокових інвестицій.

Ефективність капітальних вкладень зумовлюється як локальними, так і довгостроковими факторами впливу, дія яких поширюється на всіх суб'єктів інвестування.

В реферованій роботі формування і реалізація науковообґрунтованої стратегії інвестиційної діяльності розглядається як суттєвий фактор, який здатний покращити результати господарської діяльності підприємницьких структур. Тому, на думку автора, перспективне планування капітальних вкладень повинне охоплювати різні напрями діяльності господарського суб'єкта: корпоративну стратегію, місію, фінансування, технологію виробництва, наукові дослідження, навчання кадрів, маркетинг тощо. Управління інвестиційною діяльністю включає планування капітальних вкладень на основі аналізу можливих варіантів, планування та аналіз їх ефективності, а також контроль за використанням капітальних вкладень.

В умовах перехідного періоду, для якого характерними є підвищений динамізм та непередбаченість внутрішнього і зовнішнього середовища фірми, досягнення високої прибутковості передбачає наявність здатності постійно розвиватися. В набутті та реалізації цієї здатності особливу роль відіграє стратегія. Виходячи з положення, що розвиток фірми є результат реалізації вірно вибраної стратегії, дисертант дійшов висновку, що розробці стратегії повинен передувати науковий аналіз форм її розвитку. Саме це дасть змогу вірно скласти алгоритм розвитку.

Як засвідчує аналіз, створення готовності до змін передбачає послаблення тих сил, які тримають організацію в існуючому стані. Організаційні зміни в комерційній структурі розглядаються в якості процесу її розвитку, який свідомо управляється. З позиції управління головними об'єктами змін є люди, їх колективи та організація в цілому. Як відомо, саме люди сприяють організаційним змінам або ж, навпаки, чинять їм опір, при цьому проведення змін розглядається лише як засіб розвитку. До головних факторів, які сприяють прогресивним змінам, в першу чергу, слід віднести: постійну увагу вищого керівництва до питань змін та розвитку; постійність процесу зворотного зв'язку та прогнозування соціально-ринкових умов підприємництва, мотивації, тощо.

Стратегічний курс фірми в дисертаційній роботі розглядається як результат свідомого вибору вищим управлінським персоналом головних (пріоритетних) перспективних напрямків розвитку, здійсненого на основі всебічного врахування внутрішніх та зовнішніх факторів. Стосовно підприємницької діяльності стратегія - це довгостроковий, якісно визначений напрямок розвитку організації стосовно сфери, засобів і форм діяльності, котрий

здатний привести до визначеної мети. Діалектика стратегії і мети полягає в наступному: мета організації визначає те, до чого (якого стану) прагне організація; в той час як стратегія є відповіддю на питання, яким чином, за допомогою яких дій вона зможе досягти своєї мети в умовах плинного ринкового середовища.

Принциповою відмінністю стратегії від довгострокового планування є те, що вона визначає лише напрям руху до бажаного стану, залишаючи свободу вибору дій з врахуванням внутрішніх та зовнішніх ситуацій, в той час як планування, в тому числі і стратегічне, детермінує поведінку підприємницької структури.

Аналіз практики підприємницької діяльності засвідчує, що в умовах розвинутої ринкової економіки, як правило, всі фірми дотримуються відповідної стратегії. Так, основа стратегії дрібних і найдрібніших фірм - це постійний пошук потреб, які то з'являються, то зникають, і безперервне пристосування до них.

Смисл стратегії середніх фірм полягає в зосередженні зусиль на продукції, котра користується обмеженим попитом. Діяльність середніх фірм переважно розвивається за такими напрямками: повільний зріст в межах ринкової ніши; перетворення у провідну монополію із збереженням нішової спеціалізації; перетворення в масового виробника з виходом за межі ніши. Найбільш типовим напрямком для більшості середніх фірм є перший.

Великі фірми (монополії) в залежності від конкретних обставин, які складаються і прогнозуються на ринку, вибирають одну з двох, або в їх поєднанні, протилежних стратегій: виготовлення дорогих надвисокої якості, або дешевих і доброї якості товарів. В останній чверті двадцятого століття у більшості випадків фірми роблять вибір на користь другої стратегії.

Проведений аналіз конкуретних відносин між різними фірмами, які виникають на основі виготовлення інноваційних товарів, дав змогу зробити висновок, що у співвідношенні позицій на ринку різних фірм проглядається закономірність, згідно якої монополія-лідер витісняє суперників, як тільки їй вдається “ввести” створений фірмами-новаторами новий товар в давно контрольований нею сегмент ринку.

В галузі стратегічного управління найбільш відомі три основні сфери виробки стратегії поведінки фірми за ринкових умов господарювання. Перша пов’язана з лідерством в мінімізації витрат виробництва. За допомогою такої стратегії фірма може досягти більшої долі ринку, вищої норми прибутку. Для здійснення такої стратегії необхідно мати добру організацію виробництва, добре відлагоджену систему розподілу продукції, тобто все те, що пов’язане з собівартістю продукції.

Друга сфера виробки стратегії пов’язана із спеціалізацією у виробництві продукції. В даному випадку фірма повинна здійснювати високоспеціалізоване виробництво і маркетинг для того, щоб стати лідером в галузі виробництва своєї продукції.

Третя сфера визначення стратегії відноситься до фіксації відповідного сегмента ринку і передбачає концентрацію зусиль фірми на вибраному сегменті ринку. В цьому випадку фірма не прагне “працювати” на всьому ринку, а працює на його чітко визначеному сегменті, досконально з’ясовуючи потреби ринку у відповідному типі продукції. Тут фірма може прагнути до зниження витрат, або ж проводити політику спеціалізації у виробництві продукції. Можливе і поєднання цих двох типів підходу.

Предметом дослідження є і різні моделі розробки стратегії фірми. Модель стратегії, як засвідчує практика підприємницької діяльності, - це результат суб'єктивного уявлення про різні варіанти формування та реалізації стратегії фірми, яке виникає на підвалинах конкретно вибраних принципів. В реферованій роботі розглянуті механізми формування і реалізації таких моделей розробки стратегії: планової стратегії; модель підприємницького типу; модель навчання на досвіді.

Аналіз економічної категорії "інвестиції" показав, що вона охоплює різноманітні напрямки вкладення капіталу як на мікро, так і на макрорівнях. Встановлено, що розглядаючи інвестиційну діяльність, перш за все слід дати відповідь на такі питання: хто інвестор, що він вкладає, з якою метою і куди? Тут не обійтись без використання широкого визначення інвестування як будь-якого вкладення, будь-яких засобів з метою отримання прибутку, вигоди в майбутньому і конкретизованого (вузького) визначення як вкладення засобів, перш за все, в матеріальну частину бізнесу (обладнання, технологію, будівництво, наукові дослідження тощо) або в основні та оборотні засоби, які в процесі індивідуального відтворення приймають суспільну форму капіталу. Саме збільшення реального капіталу є визначальним фактором підвищення матеріального рівня життя населення.

Зростання виробничого апарату на новій техніко-економічній основі може суттєво сприяти підвищенню продуктивності праці. В цьому розумінні добробут сьогодні значною мірою є результатом попередніх інвестицій, а інвестиції, здійснювані сьогодні, в свою чергу закладають підвалини росту продуктивності праці й більш високого добробуту в майбутньому.

Як засвідчують офіційні дані Мінстату України, капітальні вкладення усіх суб'єктів інвестування за 1990-1994 роки зменшились у 2,4 рази, при цьому державні більш ніж в три рази. Ця тенденція зберіглася й у 1995 році, коли народне господарство України "отримало" капітальних вкладень на 35% менше ніж в попередньому році.

Важливе значення для стабілізації економіки України мають реальні інвестиції, спрямовані в сферу виробництва. З позиції господарсько-фінансової діяльності підприємства особливе місце при аналізі інвестиційного процесу займає класифікація інвестицій по цілям, що дає змогу ефективно управляти капітальними вкладеннями у відповідності з розробленою інвестиційною стратегією та політикою підприємства. Тут заслуговує уваги, перш за все, "поділ" інвестицій на наступні групи: вимушені інвестиції; інвестиції, спрямовані на збереження позицій на ринку; інвестиції на оновлення основних виробничих фондів; збільшення доходів; "ризикові" інвестиції.

Такий підхід до класифікації інвестицій дає не лише можливість систематизувати неоднорідні проекти за умов фінансової скрути, але й має велике значення для розробки вірної та реальної політики і стратегії підприємства за умов формування ринкових відносин, коли особливо неоднозначні вимоги до економічної ефективності різних за цілями інвестицій. Загальну структуру головних напрямків інвестування розвитку підприємства можна проілюструвати на такій схемі (див. схему 1).

Процес формування та використання інвестиційних ресурсів охоплює відповідний період, який називається інвестиційним циклом, головними складовими якого є: маркетингові дослід-

Схема 1.

ження, проектування, будівництво, освоєння, пуск, виробництво, отримання інвестиційних засобів у формі доходу.

Аналіз відтворювальної структури капітальних вкладень, як по народному господарстві України в цілому, так і на окремих досліджуваних підприємствах Мінпродмашу України, засвідчує, що вона не відповідає потребам інтенсивного розвитку відтворювальних процесів, які б забезпечили бажану конкурентноздатність вітчизняної продукції. Хоча за період з 1995 року по 1995 рік питома вага інвестицій на технічне переозброєння та реконструкцію діючих підприємств і формально зростає: відповідно з 44,8% до 58,6%, а доля засобів на нове будівництво та розширення діючих зменшилась відповідно з 53,9% до 34,7%. Однак, це не є результатом економічного розвитку, а є результатом економічної кризи і відповід-

ЛІВ ім. В. Стефаніка
АН України

ного скорочення сукупних реальних інвестицій в розвиток економіки України.

В реферованій роботі звертається увага й на те, що не всі інвестиції, в тому числі й реальні, відіграють позитивну роль в економічному розвитку. Зокрема, акцентується увага на тому факті, що інвестиції можуть здійснюватися у безперспективні сфери та види виробництва. Це може відбуватися внаслідок відсутності серйозних маркетингових досліджень ринку, на який орієнтовані інвестиції. "Помилкові" інвестиції призводять до непродуктивних витрат фінансових ресурсів, не є вони і надійним джерелом робочих місць в довгостроковій перспективі. Наукові знання про новітні технології виробництва, про майбутній попит, ділову та ринкову кон'юнктуру, отримані на основі результатів маркетингових досліджень - є визначальними для динамічного розвитку сучасного підприємства та досягнення стабільної довгострокової його конкурентноздатності. Відтак освіта та наукові дослідження стають вирішальним фактором економічного розвитку як окремих підприємств, так і народного господарства в цілому.

Для того, щоб забезпечити стабільне економічне зростання, наявні фінансові ресурси повинні своєчасно спрямовуватися в ті галузі господарювання, які дають найбільшу економічну ефективність. Досягти такого стану можна за рахунок достатньо рухливого ринку інвестицій, на якому інвестиції вільно переливаються з галузі в галузь, з підприємства на підприємство.

Новою формою інвестиційної діяльності господарюючих суб'єктів, яка сприяє інтеграції наявного розпорошеного капіталу в суспільстві - є інвестиційні фонди, діяльність котрих регулюється Законом України "Про інвестиційну діяльність", прийнятого у вересні 1991 року.

Метою створення інвестиційних фондів є організація сумісної інвестиційно-інноваційної діяльності та сприяння підвищенню ефективності підприємницької діяльності в Україні. Безпосередньо предметом діяльності інвестиційних фондів повинні стати: впровадження НТП у виробництво та соціальну сферу підприємств; придбання цінних паперів і паїв; здійснення цільових грошових паїв; придбання у відповідності з законом і нормативними актами про приватизацію державних підприємств; фінансування науково-дослідних робіт.

За умов економічної кризи суттєво зростає роль державного регулювання інвестиційних процесів.

З метою поліпшення координації та підвищення народногосподарської ефективності інвестиційної діяльності урядом України вироблена та прийнята до виконання "Концепція регулювання інвестиційної діяльності в умовах трансформації економіки" (червень 1995 року), в якій визначені основні принципи регулювання інвестиційної діяльності з врахуванням реальної економічної ситуації, перспектив залучення різноманітних джерел інвестування та їх ефективного використання.

До головних принципів державного регулювання інвестиційної діяльності відносяться:

- послідовна децентралізація інвестиційних процесів;
- збільшення частки власних засобів суб'єктів господарювання у фінансуванні інвестиційних проектів;
- виділення бюджетних засобів переважно для реалізації державних пріоритетів, програм (проектів), спрямованих на здійснення структурної перебудови економіки за адресним принципом;
- розширення змішаного фінансування інноваційних проектів;

- фінансування об'єктів, будівництво яких розпочато за рахунок бюджетних засобів, як правило, на конкурсній основі;
- впровадження системи страхування інвестицій.

Досягнення високої ефективності капітальних вкладень тісно пов'язане з послідовним використанням базових принципів інвестування, які є узагальненням теорії і практики вітчизняної та зарубіжної господарської практики.

Предметом особливої уваги в дисертації є принцип граничної ефективності капітальних вкладень. Цей принцип ґрунтується на взаємозв'язку між величиною інвестицій та їх ефективністю, а саме: що наступні вкладення інвестицій в один і той же об'єкт мають меншу віддачу. Знання цього зв'язку дає можливість дослідним шляхом встановити граничний розмір обсягів інвестування конкретного об'єкту.

Особливістю інвестиційної діяльності є і те, що свобода прийняття рішень відносно конкретного інвестиційного проекту, змінюється все більшою "несвободою" в процесі його реалізації. Така ситуація зумовлюється існуючими в бізнесі вхідними та вихідними бар'єрами. Дійсно, кожен підприємець (інвестор) вільний при прийнятті рішення відносно того, який проект вибирати, яке обладнання купувати, чи яку суму кредиту брати, на який строк і під які відсотки. Але коли здійснені всі ці операції, то повернутись назад складно, тим більше без втрат. В реальній підприємницькій діяльності існує ситуація, коли свобода дій після вступу інвестиційного проекту в силу суттєво знижується. Однак це не означає, що після початку реалізації інвестиційного проекту свобода рішень і дій повністю зникає. Наприклад, можна здійснити так званий процес "дезінвестування" в різних формах з метою зменшення можливих втрат в майбутньому.

Витрати на виправлення помилки списуються на прибуток підприємства. З такої пікантної ситуації особливо важко вийти, якщо були допущені помилки одночасно відносно декількох інвестиційних проєктів. Тут спостерігається закономірність, що чим більша капіталомісткість галузі, більш солідні ділові партнери, тим дорожча плата за виправлення помилки. Отже, необхідно завчасно і ретельно розраховувати ефективність інвестиційного проєкту до початку його прийняття та реалізації.

Зрозуміло, що в такій складній справі, як прогнозування можливостей майбутнього ринку та їх ефективного використання ризик допущення помилки повністю виключати не можна. Але мінімізувати ризик необхідно. І тут не обійтись без набуття здібностей та оволодінням кожним підприємцем мистецтвом управління ризиком. Особливістю ризику, як і виграшу, в ринкових умовах є те, що він порівняно з командно-адміністративною системою господарювання чітко персоніфікований. Наявність фактору ризику є своєрідним стимулом для підприємців економити засоби та ресурси, що і спонукає в кінці кінців фірми найретельніше аналізувати інвестиційні вкладення, закупувати ресурси, наймати кваліфікований персонал. Ризик є невід'ємною рисою підприємництва, але він повинен прийматися лише після відповідних розрахунків та аналізу.

Важливим принципом інвестиційної діяльності є принцип поєднання матеріальних та грошових оцінок ефективності капіталовкладень. Тут особливо увагу слід звернути на можливі варіанти оцінки ефективності. Перший варіант, найбільш формалізований і узагальнений, передбачає визначення ефективності шляхом порівняння відносної ціни витрат та випуску продукції чи надання послуги, тобто вартісний аналіз.

Не дивлячись на загальновизнану універсальність цього методу варіанту оцінки, практика інвестиційної діяльності підказує, що спиратися тільки на грошову оцінку ефективності не завжди достатньо і далекоглядно. Особливо вразливий цей метод за умов інфляції. Відомо, що при інфляції обсяги продажу у фізичному вимірі можуть впасти, обладнання не тільки фізично, але й морально зноситься, а інфляція може приховати погіршення стану підприємства. Обсяг продажу в національній валюті, яка стрімко знецінюється, може в декілька разів навіть зростати. За таких умов доцільно доповнити грошову оцінку технічними розрахунками. Підхід на основі поєднання грошових та технічних критеріїв ефективності є більш надійним. Перспективні результати в підприємстві значно залежать від технології, яка закладена в інвестиційному проекті. Технологія задає специфічний малюнок введення виробничих потужностей і визначає порядок здійснення інвестиційних цілей.

За умов швидкозмінюваних ринкових ситуацій, які характерні для сьогоденної економіки України, важливе значення при здійсненні інвестиційної діяльності відводиться принципу адаптивності витрат. Під адаптивними витратами маються на увазі всі витрати, які пов'язані з адаптуванням, пристосуванням інвестора до нового інвестиційного середовища.

Значного успіху в активізації та підвищенні результативності інвестиційної діяльності на мікро- та макrorівні економіки можна досягти завдяки розробці та реалізації відповідної стратегії, зорієнтованої на ефект використання принципу мультиплікатора, використання якого надає можливість врахувати взаємозв'язок галузей, а в межах підприємства - його підрозділів. Мультиплікаційний

ефект виникає за умови, коли галузь (підрозділ) виступає генератором активної інвестиційної діяльності у взаємозв'язаних видах виробництва. Якщо для України, згідно прогнозу, таким генератором інвестиційного мультиплікатора може стати виробництво конкурентних на внутрішньому ринку легкових автомобілів типу ЗАЗ, тоді за допомогою мультиплікатора та знання технології виробництва автомобілів та системи їх обслуговування можна розрахувати, коли "хвиля" попиту дійде до вашого підприємства, підвищивши, або, навпаки, знизивши його прибутковість. Цей момент необхідно враховувати при розробці інвестиційної стратегії.

Мультиплікатор надає можливість завчасно розрахувати час та економічну силу конкретного впливу і вигідно використати важливу інформацію: припинити недостатньо прибуткове інвестування і перепрофілювати виробничу діяльність випередивши конкурентів. Сила впливу мультиплікатора зменшується з віддаленням галузі від галузі-генератора, так як відповідно зменшується попит та доходність галузі.

Значення передінвестиційної фази розробки інвестиційного проекту визначається тим, що саме на цьому етапі закладаються основи оптимізації вартісних і якісних параметрів, які дозволяють досягти оптимальної відповідності між витратами та ризиками при прийнятті рішень по реалізації проекту.

Стратегія маркетингу в сфері інвестиційної діяльності розглядається, як головний напрямок дій підприємства по взаємодії з партнерами і протидії конкурентам на різних товарних ринках. Формування маркетингової стратегії інвестиційної діяльності підприємства передбачає розробку програми маркетингу. Остання як основа стратегії інвестиційної діяльності підприємства включає

прогнозу оцінку інвестиційних ресурсів, які передбачається використати на протязі визначеного періоду.

Теоретично обґрунтовується, що визначення раціонального варіанту використання інвестиційних засобів підприємств є окремим випадком проблеми вибору оптимального рішення, за умови високої не визначеності майбутнього. Розв'язання цієї проблеми передбачає послідовне вирішення таких завдань, як: вибір критерію оптимальності; математична інтерпретація цільової функції; вибір методу розрахунків при розробці алгоритму для визначення екстремальних значень цільової функції; встановлення діапазону оптимальних значень (рішень), виходячи з помилок вихідних даних, так і розрахункових залежностей; вибір рекомендованого рішення з оптимального діапазону.

В більшості випадків процес прийняття рішень про довгострокові інвестиції складає такі етапи: розробку проекту, аналіз витрат і прибутковості проекту, оцінка його відносних переваг та вибір проекту для реалізації. В дисертаційній роботі зроблені відповідні розрахунки техніко-економічного обґрунтування порівняльних інвестиційних проектів щодо економічної доцільності заміни одного з дизельних пасажирських катерів філіалу акціонерного товариства "Укрріч-флот" (м. Нікополь), катером на підводних крилах, які отримали схвалення та прийняті до реалізації'.

3. ОСНОВНІ ПУБЛІКАЦІЇ АВТОРА ПО ТЕМІ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Радкевич О. Д. Державне регулювання ринкової економіки. / Основи економічної теорії. Учбов. посібник (Під редакцією Білика В.О.) - ПТРТОО фірма "Обіс", 1995 р., с. 251-262.

2. Радкевич О. Д. Основи теорії маркетингу і менеджменту. / Основи економічної теорії. Учбов. посібник (Під редакцією Білика В. О. - ПТРТОО фірма „Обіс”, 1995 р., с. 201-216.

3. Радкевич О. Д. Виробники та їх ринки побуту / II Міжнародна конференція „Франція - Україна, науково-практичний досвід у контексті діалогу наутональних культур” (22-25 травня). Тези доповідей. Ч. II - Діалог, України, 1995 р., с. 106.

4. Радкевич О. Д. Основні принципи інвестиційної діяльності у ринкових умовах. / Учбово-методичний посібник. - ПТРТОО фірма “Обіс”, 1995р., с.90.

5. Радкевич О. Д. Маркетинг, як система стратегічного управління. /III Міжнародна конференція “Франція-Україна, науково практичний досвід у контексті діалогу національних культур”. Тези доповідей. - Типографія Дніпропетровського держуніверситету, 1995, с. 102

А И К О Т И Я

АННОТАЦИЯ

РАДКЕВИЧ А.Д. "Стратегия инвестиционной деятельности в условиях перехода к рыночной экономике". Диссертация является рукописью. Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.01.01. - политическая экономия. Киевский университет имени Тараса Шевченко, Киев, 1996.

В диссертации исследуются проблемы формирования и реализации стратегии инвестиционной деятельности в условиях становления и развития рыночных отношений. Обоснованы место и роль маркетинговых исследований в процессе разработки и технико-экономического обоснования инвестиционных проектов. Определены инвестиционные приоритеты и последовательность стратегических вложений капитала. Сформулированы главные направления повышения эффективности инвестиционной деятельности в Украине. Главные положения диссертации апробированы в практике хозяйствования и в учебном процессе.

ANNOTATION

A.D.Radkevich "Strategy of investment activity under the condition of conversion to market economy". The dissertation is the manuscript. Research candidates dissertation of science degree in economy 08.01.01.- political economy. Kyiv Taras Shevchenko State University, Kyiv, 1996.

The problems of forming and realization of investment activity strategy under the condition of making and development of market

relations have been under the research in the dissertation. The place and role of marketing research in the process of working out and technical-economic basing of investment project have been based. The investment priorities and the succession of capital investment have been determined. The main trends to increase the effectiveness of investment activity in Ukraine have been formulated. The main theses of the dissertation are approved in management and in the study process.

Ключові слова: інвестиції, стратегія, маркетинг, проект, ефективність, ринок, прибуток, інновації, інвестиційний цикл, інвестор, відносини, діяльність, рішення.

Д. Д. РАДКЕВИЧ О. Д.

Стратегія інвестиційної діяльності в умовах переходу до ринкової економіки

Відповідно до заявки 50.02.1998 р. Формат 60x90/16 Тираж 100 прим.

Відповідно до заявки 50.02.1998 р.

AB 35.110

ANNOTATION

РАДКЕВИЧ О. Д.

**Стратегія інвестиційної діяльності в умовах переходу
до ринкової економіки**

Підписано до друку 20.05.1996 р. Формат 60x90/16 Тираж 100 прим.

Віддруковано ВКФ „Колорит”